

PSTET

PAPER - I
FOR CLASS I-V TEACHERSPREVIOUS
EXAM. PAPER
Dec. 2013

CHILD DEVELOPMENT & PEDAGOGY બાળ વિકાસ અને સિંહિયા સ્નામનું

1. Aman and Chaman are playing in sand. Suddenly Aman sees a boy playing with a ball and decides to play with him. As he tries to leave, Chaman gets upset and pushes him back into sand. Both the boys end up rolling in the sand hitting each other. This is an example of :

- Relational aggression
- Overt aggression
- Covert behavior
- Conduct disorder

2. Which one of the following is not related to Chomskian theory of language development ?

- Critical period of language development
- Language acquisition device
- Universal grammar
- Language association and imitation

3. According to Piaget, a child is in which cognitive development stage when he starts exhibiting object permanence ?

- Sensorimotor stage
- Preoperational stage
- Concrete operational stage
- Formal operations stage

4. Vygotsky perceived cognitive development as :

- a sequence of learning stimulus-response associations
- genetically predetermined
- subject to mutations during the course of their development
- a collaborative process where children learn through social and cultural experiences

5. The difference between the actual development level and the potential developmental level of the child is known as the zone of :

- Optimal development
- Proximal development
- Cognitive development
- Trivial development

1. અમન અને ચમન દેંદ મિંટો 'ચ ખેડ રહે હન। અચાનક અમન એવ બંચે નું ગોંડ નાલ ખેડદા હોયા દેખદા હૈ અને ઉસ નાલ ખેડદા હૈ કેસલા કરદા હૈ। જિવેં હો ઉહ ચમન નું છુંદું કે જાણ લેગદા હૈ, ચમન ઉદાસ હો જાંદા હૈ કે ઉસ નું મિંટો વિચ યુંબા દે દિંદા હૈ। અંત વિચ દેંદે બંચે મિંટો વિચ ગુંધમ-ગુંધા હુંદે હોએ, એવ દૂસે નું મારન લેંગ પેંદે હન। એવ ઉદાહરન હૈ :

- સંબંધાત્મક અલ્ગોઅભક્તા
- પ્રગટ અલ્ગોઅભક્તા
- અપગટ વરતાએ
- આચરન વિકાર

2. એનું વિચે કિહબા સેમસ્ક્રો દે ડાસ્ટાઈ-વિકાસ સિયાંત નાલ સંબંધિત નહીં હૈ :

- ડાસ્ટાઈ-વિકાસ દી નિરણાભૂલક મિઆદ
- ડાસ્ટા ગુહિણ દી પ્રવિષ્ટિ (લૈંગુએજ ઔકુદિજિસ્ટન ડિવાઈસ)
- સરબ ડાસ્ટા વિઅાકરન
- ડાસ્ટા સંબંધ અને અનુકરન

3. પિઅસેઅનુસાર, એવ બંચે ગિઆનમણી વિકાસ કરન દી કિહબી અવસ્ક્રા તે હુંદા હૈ, જરૂર ઉહ કિસે વસ્તુ દે સથાયી હેઠ બંચે પછાણ કર સકદા હૈ :

- સંવેદી-પ્રેરક અવસ્થા (સૈનસગેમેટર સ્ટેઝ)
- પૂરવ-સંક્રિયાત્મક અવસ્થા (પ્રીઅપરેસનલ સ્ટેઝ)
- સમૂર્ધ-સંક્રિયાત્મક અવસ્થા (કેવરીટ ઔપરેસનલ સ્ટેઝ)
- અંપરારિક સંક્રિયાત્મક અવસ્થા (ફેરમલ ઔપરેસનલ સ્ટેઝ)

4. વાઈગોસ્ક્રો ગિઆનમણી વિકાસ નું કિવેં વિધિયાએસુદા હૈ :

- ડાસ્ટા ઉદ્દીપન-અનુક્રિયા સંબંધાં દી ઉરતીથ વાંગ (સાટિભૂલસ રિસ્પોન્સ એસ્પેસીએસ્ટન)
- અનુવેસ્થિક રૂપ તેં પૂરવ નિરપારત તેર તે
- ઉનું દે વિકાસ ક્રમ દેરાન પરિવર્તન દે અપીન
- સહિજોરી પ્રકિરિયા દુઆરા જિથે બંચે સમાજક તે સંક્રિયાત્મક અનુભવં રાહીં સિંહદે હન

5. બંચે દે અસલ વિકાસાત્મક પણ્યર અને સંભાવી વિઅાકાસાત્મક પોં વિચકાર અંતર નું કિહા જાંદા હૈ :

- અનુકૂલતમ વિકાસ ખેતર
- નિકટ વિકાસ ખેતર
- બૌધિક વિકાસ ખેતર
- સપારન વિકાસ ખેતર

Adda247

Test Prime

ALL EXAMS, ONE SUBSCRIPTION

1,00,000+
Mock Tests

Personalised
Report Card

Unlimited
Re-Attempt

600+
Exam Covered

25,000+ Previous
Year Papers

500%
Refund

ATTEMPT FREE MOCK NOW

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (50)

6. A teacher designs a cooperative learning task where she asks her students to take up a group project. To ensure effectiveness of this exercise, the teacher must ensure that :

- the group formed by her is homogenous
- group member is given the same task
- each group member is accountable to each other
- the group does not contain low ability members

7. According to the behaviourists language development in children :

- takes place during a 'critical period'
- is a function of inborn language acquisition device
- takes place through imitation
- happens through interaction between predispositions

8. According to the theory of constructivism :

- Children are born with a prior knowledge
- Child is a tabula rasa
- Children develop knowledge as they interact with the world
- Children will not be able to benefit from teaching activities

9. Which of the following is an example of specific learning disability ?

- Mental retardation
- Dyslexia
- ADHD
- Autistic Spectrum Disorder

10. According to Information Procession Theory, external information moves from :

- Long term memory to short term memory
- Sensory memory to short term memory
- Long term memory to sensory memory
- Short term memory to sensory memory

11. Developmental psychologists believe that human development progresses :

- sequentially
- unpredictably
- with little individual variation
- quantitatively

12. A teacher can make problem-solving fun for students by doing all of the following except :

- giving time for free play
- providing endless opportunities for creative thinking
- expecting perfection from the students while they are trying to do things by themselves
- providing open ended material

6. ਇਕ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਾਰਜ ਜਿਆਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰੈਸੈਂਟੇਟ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ :

- ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸਮੂਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ।
- ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਵਰਗ ਕਾਰਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।
- ਸਮੂਹ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ।
- ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

7. ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ :

- 'ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਲ' ਦੌਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਜਮਾਂਦੁਰੂ ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਪ੍ਰਵਿਪੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ।
- ਨਕਲ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਪੂਰਵ-ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਵਾਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

8. ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ :

- ਬੱਚੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਲਥਰੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਬੱਚਾ ਕੋਰੀ ਸਲੇਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਬੱਚੇ ਅਧਿਆਪਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

9. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਣ ਅਸਮਰਥਾ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ :

- ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਵਿਕਾਸ
- ਡਿਸਲੈਕਸ਼ਨਾ
- ਏ.ਡੀ.ਐੱਚ.ਡੀ.
- ਐਂਟਿਸਟਿਕ ਸਪੈਂਕਟਰਮ ਡਿਸਾਂਡਰ

10. ਸੁਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਸਿਧਾਂਤ (ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸੈਂਸਿਗ ਥਿਊਰੀ) ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਹਰੀ ਸੁਚਨਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ :

- ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੱਕ
- ਸੰਵੇਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੱਕ
- ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਸੰਵੇਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੱਕ
- ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਸੰਵੇਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੱਕ

11. ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨਵ-ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

- ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ
- ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ
- ਬੋਡੇ ਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਨਾਲ
- ਪਰਿਸਾਣਾਤਮਿਕ ਰੂਪ ਤੋਂ

12. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਡੱਬ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਮੱਸਿਆ-ਸੁਲਝਾਊਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :

- ਤੁਕਾਵਟ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਖੇਡਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇ।
- ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸੋਚ ਲਈ ਅਸੀਨਿਡ ਮੌਕੇ ਦੇ ਕੇ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਕਿਸਟਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ।
- ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾ ਕੇ।

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (51)

13. For a healthy peer group relationship, a teacher should :

- encourage the group members to meet each other and the teacher freely
- maintain healthy climate and cordial relationship among peers
- clarify misunderstanding immediately
- All of the above

14. The debate among psychologists regarding the relative contributions of environment and heredity to the development process pertains to :

- The critical period
- The nature nurture controversy
- The stage controversy
- Behaviourism

15. According to multiple intelligence theory the ability to classify and recognize all varieties of animals, minerals and plants, is called :

- Linguistic intelligence
- Spatial intelligence
- Logico-mathematical intelligence
- Naturalist intelligence

16. A student in a computer class observed how the extra work a classmate does is fun. Student, in turn does the extra work and enjoys. This is an example of :

- imitated behaviour
- reinforcement
- classical conditioning
- shaping

17. Which of the following characteristics best describe a child in the pre operational stage of cognitive development ?

- The child's knowledge of the world is limited to their sensory perceptions and motor activities
- The child is egocentric and cannot take on another person's perspective
- The child is fairly good at using inductive logic
- The child can utilize abstract thought when solving problems and planning for the future

18. A piece of chocolate falls from child's hand and the mother sees it but the child usually will not. According to Kohlberg, the child is at which stage of moral development ?

- Pre conventional level
- Conventional level
- Post conventional level
- None of these

19. Among the following who is not a behaviourist ?

- Thorndike
- Tolman
- Skinner
- Freud

13. ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਲਈ, ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ :

- ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੋ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਮੌਬਾਲ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਮਿਲਣ।
- ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਖਾ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਈ ਰੱਖ।
- ਆਪਸੀ ਨਾ-ਸਮਝੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸੁਲਝਾਏ।
- ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।

14. ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਵੰਸ਼ਕ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ :

- ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਲ ਨਾਲ
- ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਪਰਿਪੋਸ਼ਣ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ
- ਪੜਾਅ ਸੰਬੰਧੀ ਮੱਤਬੇਦ
- ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ

15. ਬੁਝ-ਬੁੱਧੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਨਵਰ, ਖਣਿਜ-ਧਾਰ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਰਗ-ਵੰਡ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

- ਭਾਸ਼ਾ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਬੁੱਧੀ
- ਸਥਾਨਕ ਬੁੱਧੀ
- ਤਾਰਕਿਕ-ਗਾਇਤਰਕ ਬੁੱਧੀ
- ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਵਾਦੀ ਬੁੱਧੀ

16. ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜਮਾਤੀ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਸ-ਖੇਡ ਕੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ :

- ਅਨੁਕਰਣਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ
- ਪੁਨਰ-ਬਲਨ ਦਾ
- ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡਿਸ਼ਨਿੰਗ ਦਾ
- ਘੜਨ (ਸੈਪਿੰਗ) ਦਾ

17. ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਿਆਨਾਤਮਕ-ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਸੰਕ੍ਰਿਆਤਮਕ (ਪ੍ਰੀ-ਆਪਰੇਸ਼ਨਲ) ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਗ ਦੇਂਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ :

- ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੰਸਾਰਕ ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਸੰਵੇਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖਣ ਅਤੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।
- ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਸਵੇਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ।
- ਬੱਚਾ ਆਗਮਨਾਤਮਕ-ਤਰਕ ਨੂੰ ਵਰਤਨ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅਮੁੜਤ-ਸੋਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

18. ਚਾਕਲੇਟ ਦਾ ਇਕ ਟੁਕੜਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਡੇ ਹੋਣਾ ਛਿਗਦਾ ਹੈ, ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਮੁੜਨ ਉਸ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਲਬਰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਪੜਾਅ ਹੈ :

- ਪੂਰਵ-ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੜਾਅ
- ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੜਾਅ
- ਉੱਤਰ-ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੜਾਅ
- ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ

19. ਹੇਠਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ :

- ਬਾਰਨਡਾਇਕ
- ਟਾਲਮੈਨ
- ਸਾਕਿਨਰ
- ਫਰਾਇਡ

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (52)

20. Which approach is useful in learning by problem solving?

- Cognitive approach
- Humanistic approach
- Behaviouristic approach
- All of the above

21. Feature of formative assessment is :

- It provides feedback to the students and the teachers
- It incorporates varied learning styles to decide how and what to teach
- It provides platform for the active involvement of the kids in their own learning
- It is the most traditional way of evaluating the students' work

22. The psychologist who studied individual differences were :

- Cattell
- Wundt
- Francis Galton
- Binet

23. Concept of primary and secondary memory was given by :

- Waugh and Norman
- Sternberg
- Atkins and Shiffrin
- Vygotsky

24. The child is a product of :

- Environment
- Nurture
- Interaction of nature and nurture
- Genetics

25. Animism means the following :

- Acting like animal
- Eating with animal
- Feeling that inanimate objects have life like qualities
- Not able to understand other person's feelings

26. National policy of Education (1986) includes :

- Ensuring equalization of educational opportunity for disabled
- Monitoring training of rehab professionals
- Giving free clothes and food to street children
- Providing free books to the disabled

27. The discriminating factor between learning disability and mental retardation is :

- Intelligence Quotient
- Slow in responding in the class
- None of the above
- Both (1) and (2)

28. IEDC stands for :

- International Educational Development Committee
- Indian Education for Disabled Children
- Integrated Education of Developed Child
- Integrated Education for the Disabled Children

29. Persons with Disability act came into the position in the year :

- 2009
- 1986
- 1995
- 1994

30. Which of these are not the signs of reading problems :

- Sight word reading difficulty
- Poor letter sound associations
- Unable to tell the gist of the paragraph
- Slow and monotonous reading

20. ਸਮੱਸਿਆ-ਮੁਲਕਾਇਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਪਹੁੰਚ ਲਾਵਣੇ ਹੈ :

- ਗਿਆਨਾਤਮਕ-ਵਿਧੀ
- ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ-ਵਿਧੀ
- ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ-ਵਿਧੀ
- ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

21. ਨਿਰਾਣਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਮੁਹੱਦਦਾ ਹੈ :

- ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਮੁਹੱਦੇ, ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਿੱਖਣ-ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕੀ ਪੜਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਸਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸਵੇ-ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਢੰਗ ਲਈ ਮਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਪਰੰਪਰਕ ਢੰਗ ਹੈ।

22. ਉਹ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ-ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤੇ

- ਕੈਟਲ
- ਹੁੰਟ
- ਫਰਾਂਸਿਸ ਗੋਲਟਨ
- ਬਿਨੈ

23. ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਗੋਣ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ (ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਮੈਮਰੀ) ਦੀ ਸੰਕਲਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ :

- ਵਾਹੁ ਅਤੇ ਨੋਰਮਾਨ ਨੇ
- ਸਟਰਨਬਰਗ ਨੇ
- ਐਟਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਰਿਨ ਨੇ
- ਵਾਇਗੋਤਸਕੀ ਨੇ

24. ਬੱਚਾ ਉਪਜ ਹੈ :

- ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ
- ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ
- ਪੁਰਿਤੀ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀ
- ਵੱਸ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ

25. ਜੀਵਤਮਵਾਦ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ :

- ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ
- ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਖਾਣਾ
- ਬੇਜਾਨ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ
- ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ

26. ਰਾਬਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ (1986) ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ :

- ਅਸਮਰਥਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅਵਸਰ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਨਾ।
- ਪੁਨਰ-ਸਥਾਪਨ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਉੱਤੇ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਣਾ।
- ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਮਹੱਤੀਆ ਕਰਾਉਣਾ।
- ਅਸਮਰਥ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੁਹੱਦੀਆ ਕਰਾਉਣਾ।

27. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਸਮਰਥਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੂਪ ਤੋਂ ਮੰਦ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪੱਖ-ਪਾਂਤ ਤੱਤ ਹੈ :

- ਬੁੱਧੀਲੱਭਧੀ
- ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿਚਿਹ੍ਨੇ
- ਉਪਰੋਕਤ ਚੌਂਕੇਈ ਨਹੀਂ
- (1) ਅਤੇ (2) ਦੇਵੇਂ ਹੀ

28. ਆਈ.ਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

- ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ
- ਇੰਡੀਅਨ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਾਂਗਰ ਡਿਸਏਬਲਡ ਦਿਲਡਰਨ
- ਇੰਟੋਗ੍ਰੇਟਿਡ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਚਾਈਲਡ
- ਇੰਟੋਗ੍ਰੇਟਿਡ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਾਂਗਰ ਦ ਡਿਸਏਬਲਡ ਚਿਲਡਰਨ

29. ਅਸਮਰਥਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਐਕਟ ਕਿਹੜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੋਦ ਵਿਚ ਆਇਆ :

- 2009
- 1986
- 1995
- 1994

30. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ :

- ਸਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ-ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਸਮੱਸਿਆ
- ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਧੂਨੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾ ਸਮਝਣਾ
- ਪੈਗ੍ਰਾ-ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਾਰ-ਤੱਤ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥਾ
- ਪੀਮੇ ਸੁਰ ਅਤੇ ਇਕੋ ਲਹਿਜ਼ੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ
ਉੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਅੱਜ ਮਨੁ
ਹੀਂ ਤਾਂ ਵਾਲੇ
ਰਵੈਂਡੀਆ ਪੇਚੇ
ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਨੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਿ
ਰਾਜਨੀਤਿਕ
ਵਿਸ਼ਵਾਸਹੀ
ਉਥਾਂ-ਪ੍ਰਥਮ
ਲੈ ਕੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿ
ਆਉਂਦੇ, ਸਾ
ਮਾਨਵ
ਭਰਪੂਰ, ਵਿ
ਕੁਝ ਅਜਿਥ
ਹੋਣਾ ਚਾਹੇ
ਸਿੱਤੇ ਵੱਲ
ਜ਼ਜਬ ਕਰ
ਉਸ ਦੇ ਜ਼
ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਖੋਂ
31.

32.

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ : (ਪ੍ਰਸ਼ਨ 31-38)

ਅੱਜ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸਾ, ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਬੰਦਿਸ਼ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਹਣਤਾ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚੇਹੀਣ ਰਵੱਦੀਆ ਪੇਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ, ਇਹ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਇਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿਸੇ ਇਕ ਖਿੱਤੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅਭਿੱਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਕ, ਪਾਰਮਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸਹੀਣਤਾ ਨੇ ਘਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ-ਜੀਵਨ ਉਬਲ-ਪੁਥਲ ਅਤੇ ਪੀੜ੍ਹੀ-ਪੁਰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਣਾਉਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਣਾਉਂ ਦੇ ਘੱਟਣ ਦੇ ਕੋਈ ਆਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ।

ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾਗ੍ਰਸਤ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸਾਜਨਕ ਮਹੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹੈ' ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਤੋਂ ਉਤਾਂਹ ਉਠੋਂ ਕੇ, 'ਜਿਵੇਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ' ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਵੇਂ, ਤੰਦਰਸਤ ਖਿੱਤੇ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਹੁਰਤ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਤ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਜ਼ਬ ਕਰਨ ਦੀ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੋਹਤਰ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਤੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾਸ਼੍ਰੋਤ ਬਣ ਸਕੇ।

31. 'ਉਬਲ-ਪੁਥਲ' ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :

(1) ਪਤਨ ਹੋ ਜਾਣਾ	(2) ਬੇਤਰਤੀਬੀ
(3) ਅਵਿਵਸਥਿਤ	(4) ਕਾਰਜ-ਬਹੁਲਤਾ

32. ਤਣਾਉਂ ਵੱਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ :

(1) ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ	(2) ਵਿਹਾਰ-ਬੁਧੀ ਦੀ ਘਾਟ
(2) ਦਿਸ਼ਾਹੀਣਤਾ	(3) ਵਿਹਾਰ-ਬੁਧੀ ਦੀ ਘਾਟ
(4) ਬੁਧੀ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਘਾਟ	

33. ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੈਰੇ 'ਚੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੇਖਕ ਦੀ :

(1) ਵਿਸ਼ਵਾਸਹੀਣਤਾ	(2) ਵਿਚਾਰ-ਵਿਰੋਧਾ
(3) ਉਬਲ-ਪੁਥਲ	(4) ਬੇਚੈਨੀ

34. ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸਾ, ਬੰਦਿਸ਼ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਹਣਤਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ :

(1) ਸੁਆਰਥੀ	(2) ਹਿੱਸਕ
(3) ਬੇਵਸ	(4) ਆਦਰਸ਼-ਵਿਹੂਣਾ

35. "ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅਭਿੱਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਇਸ ਤੁੱਕ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ :

(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।	
(2) ਸਮੁੱਚੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।	
(3) ਸਮੁੱਚੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿਆ।	
(4) ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਪੜਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।	

36. ਲੇਖਕ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ :

(1) ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਤਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੱਤ	
(2) ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਤ	
(3) ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਿਖੇਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ	
(4) ਨਾ-ਘਟਨ ਅਤੇ ਨਾ-ਵੱਧਣ ਵਾਲੇ ਤੱਤ	

37. 'ਜੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹੈ' ਤੋਂ ਮੁਗਦਾ ਹੈ :

(1) ਵਸਤੂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪਵਾਨ ਕਰਨਾ
(2) ਪਰੰਪਰਾ ਪਾਲਣ
(3) ਅਤੀਤ ਦਾ ਮੋਹਰ
(4) ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ

38. 'ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ' ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :

(1) ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ-ਜਾਮਾ ਪਹਿਲਾ ਕੇ ਉਚਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ
(2) ਸਮਕਾਲੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣੀ
(3) ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ
(4) ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਥਿਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਵਿ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਉ : (ਪ੍ਰਸ਼ਨ 39-45)

ਹਰ ਮੌਜ ਤੇ ਸਲੀਬਾਂ, ਹਰ ਪੈਰ 'ਤੇ ਹਨੇਰਾ।

ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਰੁਕੇ ਨਾ, ਸਾਡਾ ਵੀ ਦੇਖ ਜੇਗਾ।

ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਨਕਸ਼ ਹਾਂ ਮੈ, ਮਿੱਟੀ 'ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ,

ਜਿੰਨਾ ਕਿਸੇ ਮਿਟਾਇਆ, ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਛੂੰਘੇਗਾ।

ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਆਖਰ, ਧਰਤ ਹਨੇਰ ਜਾਰੀ,

ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਰਹਿੰਦਾ, ਖਾਮੋਸ ਖੂਨ ਮੇਰਾ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਫੇ 'ਤੇ, ਵਕਤ ਦੇ ਪਰਾਂ 'ਤੇ

ਉਗਲਾਂ ਢੱਬੇ ਲਾਹੂ ਵਿਚ, ਲਿੰਗਿਆ ਹੈ ਨਾਮ ਤੇਰਾ।

ਹਰ ਕਾਲ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਹੈ ਜ਼ਿਕਰ ਦੇਣਾ,

ਗਾਰਾਂ 'ਚ ਚਾਂਦਨੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਬਸੇਰਾ।

ਆ ਆ ਕੇ ਯਾਦ ਤੌਰੀ, ਜੰਗਲ ਗ੍ਰਾਮਾਂ ਦਾ ਚੀਰੇ,

ਜੁਗਨੂੰ ਹੈ ਚੀਰ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਉਂ ਰਾਤ ਦਾ ਹਨੇਰਾ।

ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਬੇਕੀਆਂ ਨੇ, ਨੱਚਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਫਿਰ ਵੀ,

ਕਿਉਂ ਵੇਖ ਵੇਖ ਉਡਦੇ, ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਤੇਰਾ।

ਮੇਰੇ ਵੀ ਪੈਰ ਚੁਮ ਕੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਕਹੇਗੀ ਬੇੜੀ,

ਸਦ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ, ਮਹਿਬੂਬ ਅੰਤ ਮੇਰਾ।

39. ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕਾਲ-ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਕਲਾਸਿਕ ਰਚਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(1) ਰਹਸ਼ਵਾਦੀ ਕਾਵਿ-ਪਾਰਾ

(2) ਨਾਗੀਵਾਦੀ ਚੇਤਨਾ

(3) ਨਵ-ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ

(4) ਉੱਤਰ-ਅਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ

40. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ 'ਹਨੇਰ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ :

(1) ਜਦੋਂ ਗੁੜੀ ਰਾਤ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

(2) ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ

(3) ਨਿਆਂ, ਧਰਮ, ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ

(4) ਜੁਲਮ, ਅਧਿਆਨ, ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ

41. "ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ..... ਉਗਲਾਂ ਢੱਬੇ ਲਾਹੂ ਵਿਚ ....." ਕਾਵਿ-ਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :

(1) ਇਸ਼ਕ ਮਿਜਾਜੀ ਦੀ ਸ਼ਿੱਦਤ

(2) ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਸ਼ਿੱਦਤ

(3) ਇਨਕਲਾਬੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਸ਼ਿੱਦਤ

(4) ਉਪਰੋਕਤ ਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (54)

42. "हर काल केंद्री दिव तेरा है जिकर ऐदा, गारा 'च चांदनी दा' है जिदे ब्सेरा।" दिव किहजा अलंकार दररिता गिरा है :

- उपभा
- अनुप्रास
- यमका
- उलेख

43. उपरोक्त रचना दिव 'सलोष' ते भाव पैदा कुंदा है :

- हिंसा दा
- अरेकार दा
- पूरोज्ज्वर दा
- कुरसानी दा

44. उपरोक्त नस्त्र कावि दा किहजा रूप है :

- स्नेह
- गल्ल
- दुष्टे
- पाखंद नस्त्र

45. उपरोक्त कावि दिव 'रदीद' किहजा है :

- हलेगा
- नहीं हों
- चीरे
- कोई वी नहीं

46. पाठ-प्रस्तवा दिव चिंतर हैं ते चाहीए ने किस्ति किया है :

- पाठ-प्रस्तवा दिव चिंतर देण दी पुराटी परंपरा है।
- चिंतर पाठ दी सेभा व्या दिंदा हन।
- धोंचिआं नुं चिंतर संगे लगादे हन।
- चिंतर अमूरत भावां नुं मुरडीमान करदे हन।

47. प्राइमरी पैयर ते पञ्चन-क्षेत्र दा अरब है :

- अंगरां नुं जैज-जैज के पञ्चना
- पाठ-प्रस्तव नुं पवाह नाल पञ्चना
- हपी होई समर्गरी नुं पञ्चना
- समझ के पञ्चना

48. प्राइमरी पैयर दे धोंचिआं लटी त्रुसों मुँख रूप दिव किहे-जिहे बाल साहित दी चेण करना पसंद करेगे ?

- जिहजा दिलचस्प दंग नाल कदरां-कीमतां दी सिंधिआ दिंदा है।
- जिहजा दिलचस्प दंग नाल विगिआन उँचां नुं समझाउंदा है।
- जिहजा दिलचस्प है 'ते धोंचिआं दे अनुभव नाल चुजिआ है।
- जिहजा दिलचस्प ते घॅट पीनिआं वाला है।

49. अपिआपक नुं भासा सिखलाई दे सों किहजी गॉल 'ते बल देणा चाहीदा है :

- भासा दी किताब
- भासाई-पूर्खण
- भासा दिसतेमाल करन लटी मैंके
- अर दे कैम दिव वैन-मुद्वनता

50. प्राइमरी पैयर ते मात-भासा सिंधिआ दा विधान है :

- संविधान दी पारा 338 दिव
- संविधान दी पारा 341 दिव
- संविधान दी पारा 352 दिव
- संविधान दी पारा 351 दिव

51. पञ्चाई दिव उंचे-मुर अडे नोहे-मुर दे पूजेग नुं की किहा जांदा है :

- मुर-लहिर
- कविता
- बल
- जैज

52. गेठ लिखिआं दिव ते किहजा दिवलप पाठ-प्रस्तव के अंदरुने पैयर पेस्त करदा है :

- बीजाईन, मुँख पैना, प्रस्तव का मुँख
- संसद-कैस, विआधिआ, टिंपटी
- विस्ता-समैंगरी, भासा, रचनाकार नाल जाण-पढाण
- सिरलेख, संसदरब, चिंतर

- केवल 1, 3, 4
- केवल 2, 3, 4
- केवल 1, 2, 3
- केवल 3, 4

53. प्राइमरी पैयर 'ते पञ्चन दा आदरम रूप की है ?

- बैल-बैल के पञ्चना
- उंजी नाल पञ्चना
- मैन पञ्चना
- गहिन पञ्चना

54. प्राइमरी पैयर 'ते बंचा जमात दिव रॉल-धाता बरदे हैं दिव-आपणी मां-धेली दे संसदां दा दिसतेमाल करदा है, ते जूमो करेगे ?

- मां-धेली दा दिसतेमाल करन ते मनुं करेगे।
- उस नुं निरेल पंजाबी दी वरडे करन लटी मन्नसुर करेगे।
- उस दी गॉल चाअ नाल मुँहेंगे 'ते उस दी गॉल नुं पंजाबी कि दुहराउंगे।
- सारी जमात नुं ठीक संसद दा उचारन करवाउंगे।

55. चुबानी लहिजे दे आकलन दिव सब ते वैयं अहिम पैयर है :

- मूँप उचारन
- पवाहसीलता
- प्रिआल दी अंडिविअकडी करना
- अलंकारक भासा

56. भासा दिव तुरेटीआं किस वॉल मंकेत करदी है :

- भासा दा दिसतेमाल करन वाले दिदिआरसी दी कमजोरी
- अपिआपक दी ग़लत दियो
- सिंपण दी दियो दा एक पत्ताअ
- भासा दी जमात दे पूछावहीट माहौल

57. वाइरोंतसवी दे अनुसार भासा सिंधू दिव किस दी भ्राम बुलिकाहै :

- सबूल
- मीडीआ
- दिमाग
- समाज

58. संसदां दा अरब उडे-समझ 'ते आसुदा है जदै :

- संसद-कैस 'च वेख के उनुं नुं रॅट लिआ जाए।
- पूर्णग नाल जैज के उस दा पूजेग कीडा जाए।
- निरंतर अंडिआस कीडा जाए।
- उपरोक्त 'ते कोई नहीं।

59. भासा संसंपी तुरेटीआं दे निवारन लटी किहजी प्रकिरिआ सर्हाख सिंप हुंदी है :

- सिंधिअक अगदाई
- उपचारात्मक सिंधिआ
- सिंधिअक निरेस्त्र
- निदानात्मक कारज

60. भासाई क्षेत्र दा मुडाविक कूम है :

- दाचन, मैंधिक, सुटना, लिखना
- मैंधिक, लिखना, सुटना, दाचन
- सुटना, मैंधिक, दाचन, लिखना
- मैंधिक, दाचन, सुटना, लिखना

Please re
(61-66)

A stout a
of a street to
peril to her
the place fo
where I like
old lady th
middle of t
chaos. Eve
nobody w
become sc

There
days like
remind ou
in order th
everybody
middle o
tyranny, I
hurry, an
that you
with you
place w
have su
may en

Lib
an acc
anybod
choose
You ha
to you
mous
sanda
fancy
6

ENGLISH LANGUAGE

Please read the passage carefully and answer the questions (61-66)

A stout old lady was walking with her basket down the middle of a street to the great confusion of the traffic and with no small peril to herself. It was pointed out to her that the pavement was the place for pedestrians, but she replied. "I'm going to walk where I like. We've got liberty now." It did not occur to the dear old lady that if liberty entitled the pedestrian to walk down the middle of the road, then the end of such liberty would be universal chaos. Everybody would be getting in everybody else's way and nobody would get anywhere. Individual liberty would have become social anarchy.

There is a danger of the world getting liberty – drunk in these days like the old lady with the basket, and it is just as well to remind ourselves of what the rule of the road means. It means that in order that the liberties of all may be preserved, the liberties of everybody must be curtailed. When the policeman steps into the middle of the road and puts out his hand, he is the symbol not of tyranny, but of liberty. You may not think so. You may, being in a hurry, and seeing your car pulled up this insolence of office, feel that your liberty has been outraged. How dare this fellow interfere with you ! But if he does not interfere, the result would be that the place would be a maelstrom that you would never cross at all. You have submitted to a curtailment of private liberty in order that you may enjoy a social order which makes your liberty a reality.

Liberty is not a personal affair only, but a social contract. It is an accommodation of interest. In matters which do not touch anybody else's liberty, of course, I may be as free as I like. If I choose to go down the road in a dressing-gown who shall object ? You have liberty to laugh at me, but I have liberty to be indifferent to you and if I have a fancy for dyeing my hair or waxing my moustache (which heaven forbid) or wearing an overcoat and sandals, or going to bed late or getting up early, I shall follow my fancy and ask no man's permission.

61. The sentence 'it means ..... curtailed' is an example of :

- (1) Hyperbole (2) cliche
- (3) simile (4) paradox

62. 'maelstrom' most nearly means :

- (1) confusion (2) violence
- (3) disorder (4) restless

63. A situation similar to the 'insolence of office' would be :

- (1) a teacher correcting grammar errors
- (2) an editor shortening the text of an article
- (3) a tax inspector demanding to see someone's accounts
- (4) an army officer giving orders to a soldiers

64. The author might have stated his 'rule of the road' as :

- (1) do not walk in the middle of the road.
- (2) follow the orders of policemen.
- (3) do not behave inconsiderately in public.
- (4) do what you like in private.

65. The author's attitude to the old lady is :

- (1) condescending (2) intolerant
- (3) objective (4) sardonic

66. The author assumes that he may be as free as he likes in :

- (1) all matters of dress and food
- (2) any situation which does not interfere with the liberty of others
- (3) anything that is not against the law
- (4) his own home

Please read the passage carefully and answer the questions (67-75)

"Let's face it, I mean to say, we all make the occasional slip-up in our professions or callings. Typists leave errors uncorrected, surgeons cut off the wrong leg, policemen arrest the wrong man, judges and juries convict the innocent, trapeze artists miss their footing on the high wire....even priests, I dare say, occasionally drown a baby in pond by mistake. For journalists, the penalties can be pretty bad, involving hours of unpaid work, attending legal conferences and composing affidavits. Even so, one should not complain too much.

So, we should sympathise with Dr. John Carr, who as the result to what he described a terrible and tragic mistake in the Sunday Times, injected one of his patients, Mr. Ronald Mawson, with 1000 milligrammes of phenobarbitone instead of the 150 milligrammes intended. One should also sympathise with Mr. Mawson who according to his widow, had no wish to die, and fighting for every day of life, supported by family, against the inexorable progress of terminal cancer. According to evidence, he complained as the doctor approached with his huge syringes; that's the blooming big double dose you are giving me there."

67. Which of the following phrase in the passage indicates that mistakes are a common occurrence ?

- (1) A terrible and tragic mistake
- (2) The occasional slip up
- (3) Hours of unpaid work
- (4) Fighting everyday for life

68. Which of these is the nearest meaning of the word 'intended' in this passage ?

- (1) Proposed (2) Desired
- (3) Meant (4) Inclined

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (56)

69. Which of the following phrase in the passage indicates that Mr. Mawson did not survive ?
 (1) So we should sympathise with Dr. John Carr
 (2) The inexorable progress of terminal cancer
 (3) According to his widow had no wish to die
 (4) Fighting for every day of life

70. The word 'inexorable' means :
 (1) Relentless (2) Unforgivable
 (3) Unexercised (4) Incurable

71. Mr. Mawson was :
 (1) disappointed with his deteriorating health
 (2) keen to live in spite of his failing health
 (3) unhappy with his family's attitude
 (4) unhappy with the doctors' approach

72. 'For journalists the penalties can be pretty bad.' Penalties in this sentence means :
 (1) Fines imposed for wrong information
 (2) Long hours of work without any payment
 (3) Too many complaints
 (4) Punishment for making mistakes

73. The word 'callings' means :
 (1) Contacts (2) Friendships
 (3) Employments (4) Vocations

74. We should sympathise with Dr. Johan Carr because :
 (1) There was a terrible mistake described in Sunday Times
 (2) He admitted his mistake
 (3) He administered a very high dose of medicine
 (4) He followed the advice of the patients' family

75. The central idea of the passage is that :
 (1) to err is human
 (2) we should sympathise with the wrong doers
 (3) occasional slip-up should be condemned
 (4) one gets wiser after committing mistakes

76. At primary level, it is better to teach in mother tongue because it :
 (1) develops self confidence in children
 (2) makes learning easy for children
 (3) helps in intellectual development
 (4) helps the children to learn in natural surroundings.

77. A teacher of class III reads a story from a text book to her learners. Her next steps should be to ask the learners :
 (1) about the moral of the story.
 (2) to mark difficult words.
 (3) the gist of the story.
 (4) what they liked and enjoyed in the story.

78. Multilingual classroom should not be seen as a/an :
 (1) resource (2) challenge
 (3) hindrance (4) experience

79. How should a teacher respond to errors in the writing tasks of the learners ?
 (1) Explain personally
 (2) Dictate the correct form
 (3) Simply correct the errors
 (4) Discuss in class without mentioning names of the learners

80. Remedial teaching in the area of spelling primarily requires :
 (1) asking the learners to write the correct spellings many times
 (2) giving dictation of difficult words
 (3) diagnosing and addressing gaps in learning
 (4) telling the learners about formation of letters and words

81. Dictation is important to :
 (1) assess learner's listening skills
 (2) find out learner's spelling errors
 (3) assess learner's writing speed
 (4) improve learner's writing

82. A learner does not have language comprehension problem if he/she :
 (1) easily copes up with subject other than immediate priorities
 (2) normally understands idiomatic utterances
 (3) able to use grammatical cues to extrapolate meaning
 (4) able to grasp the broad idea of the given text

83. In the Direct Method of Teaching English, The focus is on :
 (1) Grammar (2) Structure
 (3) Reading (4) Communication

84. While evaluating recitation of poems, the teacher should focus more on the learner's :
 (1) pronunciation (2) speed
 (3) intonation and modulation
 (4) facial expressions

85. Which one of these is not true ?
 (1) In the first three years the children develop meta-lingual competence
 (2) Most children try to speak language even when they are not proficient in the language
 (3) The order of acquisition of the morphemes is very similar among children all over the world
 (4) Many simultaneous bilinguals achieve high language proficiency in both languages

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (57)

86. Amina is unable to pronounce the words 'smile' and 'school' clearly. As a language teacher you will :
 (1) make her repeat the 'words' many times
 (2) make her aware of the sound pattern and get the class as a whole to listen to these words through an audio-visual medium
 (3) asking her to write the words many times
 (4) asking the entire class to repeat the words and appreciating Amina when she repeats them correctly

87. A child studying in Class-III says : "I dranked the water." It indicates that the child :
 (1) has not learnt grammar rules properly
 (2) does not know how to frame proper sentences
 (3) has overgeneralized the rule for making past tense verbs
 (4) is careless and needs to be told that she should be conscious of such errors

88. While preparing text-books for primary classes, which of these must be included ?
 (1) Short essays (2) Meaningful poems
 (3) New information (4) Colourful illustrations

89. The aim of mechanical drill in teaching a language is to :
 (1) improve the fluency of the learners
 (2) improve the accuracy of the learners
 (3) strengthen the rote learning capacity of the learners
 (4) encourage creative use of language among the learners

90. Which of these is the most appropriate sequence for teaching grammar in class ?
 (1) examples-practice-rules-worksheet
 (2) examples-comparison-rules-practice
 (3) rules-example-practice-homework
 (4) examples-work sheet-corrections-rules

MATHEMATICS ਗਣਿਤ

91. If cost of 6 shirts is Rs. 42000, maximum numbers of shirts Suman can buy in Rs. 2000 is :
 (1) one (2) four
 (3) two (4) three

92. Put these numbers in descending order :
 0.05 0.5 0.55 0.505
 (1) 0.5 0.55 0.505 0.05
 (2) 0.55 0.505 0.5 0.05
 (3) 0.505 0.55 0.5 0.05
 (4) 0.55 0.505 0.05 0.5

93. In a right angled isosceles triangle, the three possible angles are :
 (1) $90^\circ, 45^\circ, 45^\circ$ (2) $90^\circ, 60^\circ, 30^\circ$
 (3) $90^\circ, 40^\circ, 50^\circ$ (4) $90^\circ, 90^\circ, 0^\circ$

94. What is the value of the expression given :

$$(-1+2) - (-3+4) + (-5+6) - (-7+8) + (-9+10) - (11+12)$$

 (1) 0 (2) -1
 (3) +1 (4) -6

95. A student has to secure 40%, marks to pass. He got 80 marks and failed by 40 marks. Find the maximum marks.
 (1) 400 (2) 350
 (3) 300 (4) 375

96. Nidhi alone can finish an assignment in 24 days, while Ena alone can do it in 16 days. With the help of Sneha, they finish the assignment in 8 days. Find in how many days can Sneha do the work alone ?
 (1) 38 days (2) 48 days
 (3) 24 days (4) 12 days

91. ਜੇਕਰ 6 ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 4200 ਰੁਪਏ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਮਨ 2000 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ :
 (1) ਇਕ (2) ਚਾਰ
 (3) ਦੋ (4) ਤਿੰਨ

92. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਵਰੋਹੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਲਿਖੋ :
 0.05 0.5 0.55 0.505
 (1) 0.5 0.55 0.505 0.05
 (2) 0.55 0.505 0.5 0.05
 (3) 0.505 0.55 0.5 0.05
 (4) 0.55 0.505 0.05 0.5

93. ਇਕ ਸਮਕੋਣੀ, ਸਮ-ਦੌਰਜ਼ੀ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਕੋਣ ਸੰਭਵ ਹਨ :
 (1) $90^\circ, 45^\circ, 45^\circ$ (2) $90^\circ, 60^\circ, 30^\circ$
 (3) $90^\circ, 40^\circ, 50^\circ$ (4) $90^\circ, 90^\circ, 0^\circ$

94. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਅੰਜਕ ਦਾ ਮਾਨ ਕੀ ਹੈ :

$$(-1+2) - (-3+4) + (-5+6) - (-7+8) + (-9+10) - (11+12)$$

 (1) 0 (2) -1
 (3) +1 (4) -6

95. ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਣ ਲਈ 40% ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ 80 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ 40 ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਫੇਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੱਸੋ, ਕੁੱਲ ਅੰਕ ਕਿੰਨੇ ਸਨ ?
 (1) 400 (2) 350
 (3) 300 (4) 375

96. ਨਿਧੀ ਇਕ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ 24 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਈਨਾ ਉਸੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ 16 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਨੌਰਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹ ਇਹੋ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ 8 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਨੌਰਾ ਉਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ?
 (1) 38 ਦਿਨਾਂ ਚ (2) 48 ਦਿਨਾਂ ਚ
 (3) 24 ਦਿਨਾਂ ਚ (4) 12 ਦਿਨਾਂ ਚ

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (58)

97. Sum of a fraction and its reciprocal is always :
 (1) greater than the fraction
 (2) less than the fraction
 (3) one
 (4) zero

98. How many numbers from 0 to 999 are not divisible by either 5 or 7 ?
 (1) 313
 (2) 786
 (3) 686
 (4) 341

99. Shilpy is facing North. She turned 135° in the anticlockwise direction and then again turned 180° in the clockwise direction. The new direction she is facing now is :
 (1) south west
 (2) north
 (3) north east
 (4) south

100. Teacher wanted to make seating arrangement of four children P, Q, R, S in such a way that P and S are always together. In how many ways she can do so ?
 (1) 10
 (2) 12
 (3) 04
 (4) 08

101. The value of 'x' in the numerical equation

$$\frac{3}{10} + \frac{7}{1000} + \frac{9}{x} = 0.316$$
 is :
 (1) 1000
 (2) 100
 (3) 10000
 (4) 10

102. Four identical squares are joined together to form a rectangle whose area is 144 sq units. What is the perimeter of the 'one square' ?
 (1) 16 units
 (2) 24 units
 (3) 8 units
 (4) 36 units

103. How many triangles can you get by joining three dots in the given figure :

 (1) 2
 (2) 4
 (3) 5
 (4) 6

104. The area of the base of a rectangular tank is 6500 cm^2 and the volume of water contained in it is 2.6 cubic metres. The depth of the water in the tank is :
 (1) 3.5m
 (2) 4m
 (3) 5m
 (4) 6m

105. Which of the following is Euler's formula, for convex polyhedron, where F is a number of faces, V is the number of vertices, E is number of edges :
 (1) $F + V = E + 2$
 (2) $F + E = V + 2$
 (3) $E + V = F + 2$
 (4) None of the above

97. ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ-ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਜੋੜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ :
 (1) ਭਿੰਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ
 (2) ਭਿੰਨ ਤੋਂ ਘੱਟ
 (3) ਇਕ
 (4) ਸਿੱਫਰ

98. 0 ਤੋਂ 999 ਤੱਕ ਕਿੰਨੇ ਅੰਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ 5 ਨਾਲ ਅਤੇ 7 ਨਾਲ ਭਾਗਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ :
 (1) 313
 (2) 786
 (3) 686
 (4) 341

99. ਸ਼ਿਲਪੀ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਘੜੀ-ਵਿਪਰੀਤ 135° ਮੁੜਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਹੜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ :
 (1) ਦੱਖਣ-ਪੱਥਮ
 (2) ਉੱਤਰ
 (3) ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ
 (4) ਚੱਖਣ

100. ਅਧਿਆਪਕਾ ਚਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ P, Q, R, S ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ P ਅਤੇ S ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਬੈਠਣ। ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
 (1) 10
 (2) 12
 (3) 04
 (4) 08

101. ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਸਮੀਕਰਣ ਵਿੱਚ x ਦਾ ਮਾਨ ਹੈ :

$$\frac{3}{10} + \frac{7}{1000} + \frac{9}{x} = 0.316$$

 (1) 1000
 (2) 100
 (3) 10000
 (4) 10

102. ਚਾਰ ਬਰਾਬਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਅਇਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਿਥੇ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ 144 ਵਰਗ ਯੂਨਿਟ ਹੈ। 'ਇਕ ਵਰਗ' ਦਾ ਪਰਿਮਾਪ ਕੌਝੇ ?
 (1) 16 ਯੂਨਿਟ
 (2) 24 ਯੂਨਿਟ
 (3) 8 ਯੂਨਿਟ
 (4) 36 ਯੂਨਿਟ

103. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚਲੇ ਤਿੰਨ ਬਿਚੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤ੍ਰਿਕੁਣਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ :

 (1) 2
 (2) 4
 (3) 5
 (4) 6

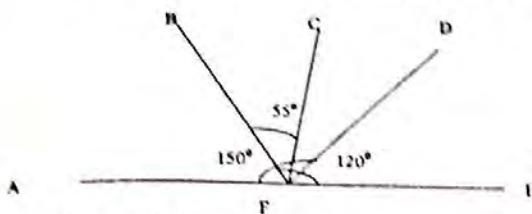
104. ਇਕ ਅਇਤ-ਨੂਮਾ ਟੈਂਕ ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ 6500 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਆਇਤਨ 2.6 ਘਣ ਮੀਟਰ ਹੈ। ਟੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਢੂੰਘਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ :
 (1) 3.5 ਮੀਟਰ
 (2) 4 ਮੀਟਰ
 (3) 5 ਮੀਟਰ
 (4) 6 ਮੀਟਰ

105. ਇਕ ਉੱਤਰ ਬਹੁਫਲਕ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੁਲਰ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ F ਸਤਹਿਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ V ਸਿੱਖਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ :
 (1) $F + V = E + 2$
 (2) $F + E = V + 2$
 (3) $E + V = F + 2$
 (4) ਉਪਰੋਕਤ ਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (59)

106. In figure, $m\angle BFC = 55^\circ$, $m\angle AFD = 150^\circ$, $m\angle BFE = 120^\circ$. Find the measure of $m\angle AFB$ and $m\angle CFD$

106. ਪੇਠੇ ਲੇਖ ਵਿਚ $m\angle BFC = 55^\circ$, $m\angle AFD = 150^\circ$, $m\angle BFE = 120^\circ$ ਹਨ। $m\angle AFB$ ਅਤੇ $m\angle CFD$ ਦੀ ਮਾਪ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(1) $m\angle AFB = 60^\circ$, $m\angle CFD = 35^\circ$
 (2) $m\angle AFB = 35^\circ$, $m\angle CFD = 60^\circ$
 (3) $m\angle AFB = 55^\circ$, $m\angle CFD = 40^\circ$
 (4) None of the above

107. Teacher wrote all whole numbers from 1 to 100. She first crossed all multiples of 3 and so on. She continued the process till all composite numbers are crossed. How many numbers are left that are not crossed ?

(1) 28 (2) 26
 (3) 31 (4) 25

108. The least positive integer which is divisible by 2, 3 and 15 is :

(1) 90 (2) 30
 (3) 45 (4) 60

109. The largest 5 digit number exactly divisible by 91 is :

(1) 99921 (2) 99918
 (3) 99981 (4) 99971

110. 6 bells commence tolling together and toll at intervals of 2, 4, 6, 8, 10 and 12 seconds respectively. In 30 minutes, how many times do they toll together ?

(1) 4 (2) 10
 (3) 15 (4) 16

Study the following table carefully and answer the questions (111 – 113) given below :

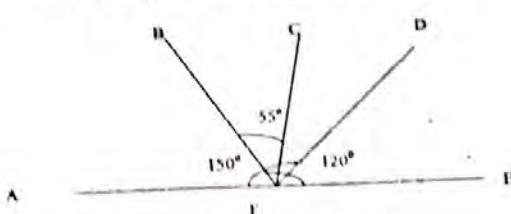
MARKS OUT OF 50	40 AND ABOVE	30 AND ABOVE	20 AND ABOVE	10 AND ABOVE	0 AND ABOVE
SUBJECT					
PHYSICS	9	32	80	92	100
CHEMISTRY	4	21	66	81	100
AGGREGATE	7	27	73	87	100
AVERAGE					

111. The number of students scoring less than 40% marks in aggregate is :

(1) 13 (2) 19
 (3) 20 (4) 27

112. Out of those students who scored at least 40 percent marks in aggregate, percentage of students getting at least 60 percent marks in Chemistry is approximately :

(1) 21% (2) 27%
 (3) 29% (4) 31%

(1) $m\angle AFB = 60^\circ$, $m\angle CFD = 35^\circ$
 (2) $m\angle AFB = 35^\circ$, $m\angle CFD = 60^\circ$
 (3) $m\angle AFB = 55^\circ$, $m\angle CFD = 40^\circ$
 (4) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

107. ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ 1 ਤੋਂ 100 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਪੁਰਨ ਅੰਕ ਲਿਖੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ 2 ਦੇ ਗੁਣਜ ਵਾਲੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ 3 ਦੇ ਗੁਣਜ ਵਾਲੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਦੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਜਾਂ ਸੀਧਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਅੰਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੱਟੇ ਨਹੀਂ ਗਏ :

(1) 28 (2) 26
 (3) 31 (4) 25

108. ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਧਨਾਤਮਕ-ਪੁਰਨ ਅੰਕ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ 2, 3 ਅਤੇ 5 ਤੋਂ ਭਾਗਯੋਗ ਹੋਵੇ :

(1) 90 (2) 30
 (3) 45 (4) 60

109. 91 ਤੋਂ ਭਾਗਯੋਗ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ 5 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸੀਧਿਆਵਾਂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ :

(1) 99921 (2) 99918
 (3) 99981 (4) 99971

110. 6 ਘੰਟੀਆਂ ਕੂਮਵਾਰ 2, 4, 6, 8, 10 ਅਤੇ 12 ਸੇਵਿੰਡ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ। 130 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ?

(1) 4 (2) 10
 (3) 15 (4) 16

ਹੇਠਲੀ ਸਾਰਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ

(111 – 113)

50 ਵਿਚੋਂ ਅੰਕ	40 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ	30 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ	20 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ	10 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ	0 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਵਿਸ਼ਾ					
ਕੇਂਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ	9	32	80	92	100
ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ	4	21	66	81	100
ਕੁੱਲ ਮੋਸਤ	7	27	73	87	100

111. ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੋਸਤ 40% ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ :

(1) 13 (2) 19
 (3) 20 (4) 27

112. ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੋਸਤ ਅੰਕ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 40% ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਭਗ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 60% ਅੰਕ ਹਨ :

(1) 21% (2) 27%
 (3) 29% (4) 31%

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (61)

ENVIRONMENT SCIENCE ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਿਆ

121. Sodium metal is kept under :

- Petrol
- Alcohol
- Kerosene
- Water

122. What is the cause of acid rain ?

- Gases released in combusts on combining with water
- CFC causing the breakup of molecules to produce acid
- The green house affect warming the atmosphere and increasing rainfall
- Radiation causing a reaction with water as a result of the hole in the ozone layer

123. The hardest part in the human body is :

- skull
- enamel
- bones
- rib cage

124. Titan is :

- the moon of saturn
- sub-continent
- the first artificial satellite
- the moon of Jupiter

125. Dandruff, a common hair problem is in fact :

- a deficiency disease causing premature death of skin cells
- a disease of skin due to less oiling
- a genetic disease causing an early death of cells
- an inborn error of metabolism which causes death of cells

126. The process of pasteurization is :

- Refridgeration
- Boiling
- Cooling the liquid for a pre determined time and heating
- Heating for a specific time and the cooling on removal

127. First aid is :

- completing a primary survey
- the first help given to a victim of accident
- assessing a victim's vital signs
- treating a victim for shock

128. The National Environmental Research institute is located in :

- Dehradun
- Jaipur
- New Delhi
- Nagpur

121. ਸੈਡੋਅਮ ਧਾਰੂ ਕਿਸ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

- ਪੈਟਰੋਲ
- ਅਲਕੋਹਲ
- ਕੈਰੋਜ਼ੀਨ
- ਪਾਣੀ

122. ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਵਰਖਾ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

- ਜਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਕਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪੋਜ਼ਨ
- ਸੀ ਐਂਡ ਸੀ. ਦੂਆਰਾ ਅਣੂਆਂ ਦੇ ਵਿਘਟਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਐਸਿਡ ਦਾ ਬਣਨ
- ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਗਰਮ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਬਾਰਸ ਦਾ ਵੱਧਣਾ
- ਓਜ਼ੋਨ ਪਰਤ ਵਿਚ ਛੇਕ ਦੇ ਫਲਸ਼ੂਪ, ਵਿਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤਿਕਿਰਿਆ

123. ਮੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖੂਤ ਅੰਗ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

- ਥੱਪੜੀ
- ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਝਾਲ (ਇਨੇਮਲ)
- ਹੱਡੀਆਂ
- ਛਾਤੀ ਦੀ ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ

124. ਰਾਈਟਨ ਹੈ :

- ਸਨੀ ਦਾ ਚੰਨ
- ਉਪ-ਮਹਾ ਦੀਪ
- ਪਹਿਲਾ ਬਣਾਵਟੀ ਉਪਰਾਹਿ
- ਬੁਹਿਸਪਤੀ ਦਾ ਚੰਨ

125. ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਕਰੀ ਹੋਣਾ ਇਕ ਆਮ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਸਲ ਵਿਚ :

- ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਰੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਮੜੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਕਾਵਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ
- ਘੱਟ ਤੇਲ ਲਗਾਉਣ ਕਰਕੇ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ
- ਅਨੁਵੰਸ਼ਿਕ ਰੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਸ਼ਕਾਵਾਂ ਛੇਤੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ
- ਆਹਾਰ ਪਾਚਨ ਦੀ ਜਮਾਂਦੂਰੂ-ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਸ਼ਕਾਵਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ

126. ਨਿਸ਼ਕੋਟਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ :

- ਕੈਫ਼ਰਿਜ਼ੋਸ਼ਨ
- ਉਬਾਲਣਾ
- ਪੂਰਵ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਗਰਮ ਕਰਨਾ
- ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗਰਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਠੰਡਾ ਕਰਨਾ

127. ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਚਕਿਤਸਾ ਹੈ :

- ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ
- ਦੁਰਘਟਨਾ-ਗ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਪਹਿਲੀ ਮਦਦ
- ਚਿਮਾਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲੱਡਣ ਨੂੰ ਆਂਕਣਾ
- ਸਦਮੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਇਲਾਜ

128. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਰਿਆਵਰਣ ਅਨੁਸਥਾਨ ਸੰਸਥਾਨ ਸਥਿਤ ਹੈ :

- ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਿਚ
- ਜੈਪੁਰ ਵਿਚ
- ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ
- ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਚ

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (62)

129. Which of the following is a non metal that remains liquid at room temperature ?

- Phosphorous
- Bromine
- Chlorine
- Helium

130. Day and night occur on the earth due to its :

- spherical shape
- axis being tilted to its orbit
- rotation about its axis
- revolution around the sun

131. Which of these is not a viral disease ?

- Leprosy
- Chicken pox
- Dengue
- Cancer

132. The joint present in the elbow is :

- ball and socket
- hinge joint
- fixed joint
- pivotal joint

133. Which is the only planet in our solar system known as earth's sister planet ?

- Mars
- Mercury
- Jupiter
- Venus

134. The following pollutant is not contained in the vehicular exhaust emission :

- Lead
- Ammonia
- CO
- Nitrogen

135. The mode of nutrition in a mosquito is :

- Autotrophic nutrition
- Parasitic nutrition
- Saprophytic nutrition
- Heterotrophic nutrition

136. The complete digestion of carbohydrates, fats and proteins takes place in :

- Stomach
- Liver
- Small intestine
- Kidney

137. Which condition do the following will increase the rate of evaporation in water ?

- Increase in temperature of water
- Less exposed surface area of water
- Increase in humidity in atmosphere
- Increase in wind speed

138. It is advisable that a person suffering from night blindness should eat :

- sweet potato
- banana
- pineapple
- None of these

129. ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਕਿਹੜੀ ਅਧਾਰੂ ਕਮਰੇ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ 'ਤੇ ਤੱਤ ਹੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?

- ਹਾਸ਼ਮੇਸ਼
- ਫਾਈਨ
- ਕਲੋਨ
- ਹੀਲੀਅਮ

130. ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ :

- ਗੋਲਾਕਾਰ ਆਕ੍ਰਿਤੀ
- ਪੂਰੀ ਅਪਣੇ ਗ੍ਰਹ ਪਥ (ਐਰਬਿਟ) ਵੱਲ ਸੁਕਿਆ ਹੋਣਾ
- ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ 'ਤੇ ਪੁੰਮਣਾ
- ਸੁਗਜ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਚੱਕਰ ਲਾਉਣਾ

131. ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਕਿਹੜੀ ਵਾਇਰਲ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- ਕੁਟ
- ਚੇਚਕ
- ਛੋਗੂ
- ਕੈਂਸਰ

132. ਕੁਹਣੀ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਜੋੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- ਬੱਲ ਅੰਡ ਸਾਕਟ
- ਹਿੰਜ ਜੋੜ
- ਫਿਵਸਡ ਜੋੜ
- ਪਿਵੋਟਲ ਜੋੜ

133. ਸਾਡੇ ਸੌਰਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਇਕੱਲਾ ਗ੍ਰਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੀ ਈਲੋਕਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

- ਮੰਗਲ
- ਬੁੱਧ
- ਬਹਿਸਪਤੀ
- ਸੁਕਰ

134. ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਐਗਜੋਸਟ ਨਿਕਾਸੀ ਵਿਚਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- ਸੀਸਾ
- ਅਮੋਨਿਆ
- ਸੀਓ
- ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ

135. ਮੱਛਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ :

- ਸਵਪੋਸ਼ੀ ਪੋਸ਼ਣ
- ਪਰਜੀਵੀ ਪੋਸ਼ਣ
- ਸੈਪਰੋਫਾਇਟਿਕ ਪੋਸ਼ਣ
- ਹੈਟਰੋਟਰੋਫਿਕ (ਪਰਪੋਸ਼ੀ ਪੋਸ਼ਣ)

136. ਕਾਰਬੋਈਕਾਈਟ, ਚਰਬੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦਾ ਪੂਰਨ ਪਾਚਨ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ੍ਛੇ ਹੈ :

- ਪੇਟ
- ਜਿਗਰ
- ਛੋਟੀ ਆਂਤੜੀਆਂ
- ਗੁਰਦਾ

137. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਹੜੀ ਸਥਿਤੀ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਾਡ ਬਣਨ ਦੀ ਦਰ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ?

- ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ
- ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੱਟ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਤਹਿ
- ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਨਮੀ ਦਾ ਵਧਣਾ
- ਹਵਾ ਦੀ ਗਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ

138. ਅੰਧਰਾਤਾ (ਰਤੌਦੀ) ਦੇ ਮਰੀਜ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :

- ਸ਼ਕਰਕੰਦੀ
- ਕੇਲਾ
- ਅਨਾਨਸ
- ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (63)

139. Largest metabolic organ in the human body is :
 (1) heart (2) stomach
 (3) brain (4) liver

140. Which of the following organs of the human body is said to be a reserve bank of blood ?
 (1) Spleen (2) Pancreas
 (3) Gall bladder (4) Liver

141. When we move from the equator to the poles the temperature difference is greater during :
 (1) Winter (2) Summer
 (3) Rainy season (4) Spring

142. Blue revolution is associated with :
 (1) Fish production (2) Mustard production
 (3) Controlling pollution to restore blue colour of sky
 (4) Ink production

143. The instrument used to measure air pressure is :
 (1) Anemometer (2) Speedometer
 (3) Barometer (4) Hygrometer

144. If you eat 50g of sweet potato, 30g of jaggery and 200g of bananas in a day, then the total carbohydrate intake in a day is :
 (1) 52.5g (2) 81g
 (3) 68.5g (4) 140g

145. Suresh loses his speech during an accident. The part of brain in which the damage has occurred is :
 (1) Cerebellum (2) Cerebral Hemisphere
 (3) Medulla oblongata
 (4) None of these

146. Which of the following is not an appropriate reason for which assessment in EVS is done ?
 (1) To find out what learning or progress takes place in the child over a period of time
 (2) To identify individual requirements and special needs of children
 (3) To find out who are the intelligent children in class
 (4) To improve teaching-learning processes in the classroom

147. Which of the following will be the best way of teaching about a historical monument ?
 (1) Lecture (2) Demonstrations
 (3) Picture reading (4) Field visit

139. ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਤ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਆਹਾਰ ਪਾਚਕ (ਮੈਟਾਬੋਲਿਕ) ਅੰਗ ਹੈ :
 (1) ਦਿਲ (2) ਪੇਟ
 (3) ਦਿਮਾਗ (4) ਜਿਗਰ

140. ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸ ਅੰਗ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤਵਾਂ ਬਲੱਡ ਥੈਂਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (1) ਤਿੱਲੀ (2) ਅਗਨਾਸ਼ਦੇ
 (3) ਪਿੱਤਾਸ਼ਦੇ (4) ਜਿਗਰ

141. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਝੂ-ਮੱਧ ਰੇਖਾਂ ਤੋਂ ਧਰੂਵ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਫਰਕ ਜਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :
 (1) ਸਰਦੀ ਵਿਚ (2) ਗਰਮੀ ਵਿਚ
 (3) ਬਾਰਸ਼ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ (4) ਬਸੰਤ ਵਿਚ

142. ਨੋਲੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ :
 (1) ਮੱਛੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ (2) ਸਰੋਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ
 (3) ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਨਾਲ
 (4) ਸਿਆਹੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ

143. ਹਵਾ ਦਾ ਦਬਾਅ ਮਾਪਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਯੰਤਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (1) ਐਨੈਸੋਮੀਟਰ (2) ਸਪੀਡਮੀਟਰ
 (3) ਬੋਰਮੀਟਰ (4) ਹਾਈਗ੍ਰੋਮੀਟਰ

144. ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ 50 ਗ੍ਰਾਮ ਬਕਰੀਦੀ, 30 ਗ੍ਰਾਮ ਗੁੜ ਅਤੇ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਕੇਲੇ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਿੰਨੀ ਕਾਰਖਾਈਡੋਟ ਜਾਵੇਗੀ ?
 (1) 52.5 ਗ੍ਰਾਮ (2) 81 ਗ੍ਰਾਮ
 (3) 68.5 ਗ੍ਰਾਮ (4) 140 ਗ੍ਰਾਮ

145. ਸੁਰੋਸ਼ ਇਕ ਦੁਰਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ?
 (1) ਸੈਰਿਬੇਲਮ (2) ਸੈਰੀਬਰਲ ਹੈਮਿਸ਼ੈਅਰ
 (3) ਮੇਡੂਲਾ ਐਬਲੇਨਗੋਟਾ (4) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

146. ਈ.ਵੀ.ਐਸ.ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਉਚਿਤ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (1) ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਤਰੱਕੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ
 (2) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ
 (3) ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ
 (4) ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ

147. ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਰਕਾਂ ਬਚੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਢੰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ ?
 (1) ਵਿਖਿਆਨ (2) ਨਿਦਰਸ਼ਨ
 (3) ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ (4) ਖੇਤਰ ਵ੍ਰੇਮਣ

PSTET Previous Paper Dec. 2013 (Paper - I) (64)

148. An EVS teacher is planning a visit to a local garden for class IV students. What could not be the possible purpose of this visit ?

- Observe the diversity of plants in garden and record the observations through notes or drawing
- Classify plants based on features like height, leaves, thorns, flowers etc.
- Note down the activities of different animals present there like birds, worms and insects etc.
- Detach different parts of plants like leaves and flowers to make creative designs and patterns.

149. Which developing mapping skills among primary grade children, which of the following preliminary ability among children should be ensured by the teacher ?

- Drawing different perspectives of things
- Good communication skills
- Conservation of numbers
- Knowledge of locations to be shown on a map

150. Which of the following is not an objective of teaching EVS at primary level ?

- To nurture the curiosity and creativity of child particularly in relation to natural environment
- To enable learner to memorise all the important information about environment
- To develop an awareness about environmental issues
- To make child curious about social phenomenon

148. ਈ.ਵੀ.ਐਸ. ਅਧਿਆਪਕ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਪੁੰਮਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਕਦਾ :

- ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦਾ ਅਵਲੋਕਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਡਰਾਇੰਗ ਰਾਹੀਂ ਅਵਲੋਕਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ
- ਉੱਚਾਈ, ਪੱਤਿਆਂ, ਕੰਡਿਆਂ, ਛੁੱਲਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਨੂੰ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ
- ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਪੰਛੀ, ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਕੀਟ ਆਦਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ, ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ
- ਰਚਨਾਤਮਕ ਫੀਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੋਤਿਆਂ, ਛੁੱਲ-ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਨਾ

149. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਨ-ਚਿਤਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕੌਸ਼ਲ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਧਿਆਪਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਸੱਥ ਕਾਬਲੀਅਤ ਵੱਲ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣਗਾ।

- ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਪਰਿਪੇਖ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ
- ਚੰਗਾ ਸੰਚਾਰ ਕੌਸ਼ਲ
- ਸੰਖਿਅਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰੰਖਸ਼ਣ
- ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਵਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ

150. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਈ.ਵੀ.ਐਸ. ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- ਮਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸਾ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਿਕਤਾ ਦਾ ਪੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ
- ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ
- ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ
- ਸਮਾਜਕ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਗਿਆਸੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

ਪ੍ਰਤੰਤ ਮਾਲਾ

1. (2)	2. (4)	3. (2)	4. (4)	5. (2)	6. (3)	7. (3)	8. (3)	9. (2)	10. (2)
11. (Grace)	12. (3)	13. (4)	14. (2)	15. (4)	16. (1)	17. (2)	18. (2)	19. (4)	20. (1)
21. (4)	22. (3)	23. (4)	24. (3)	25. (3)	26. (1)	27. (1)	28. (4)	29. (3)	30. (3)
31. (3)	32. (2)	33. (4)	34. (4)	35. (3)	36. (3)	37. (1)	38. (3)	39. (3)	40. (4)
41. (3)	42. (1)	43. (4)	44. (2)	45. (4)	46. (4)	47. (4)	48. (3)	49. (3)	50. (4)
51. (1)	52. (2)	53. (1)	54. (3)	55. (3)	56. (3)	57. (4)	58. (2)	59. (2)	60. (3)
61. (4)	62. (1)	63. (3)	64. (3)	65. (1)	66. (2)	67. (2)	68. (3)	69. (1)	70. (1)
71. (2)	72. (2)	73. (d)	74. (3)	75. (1)	76. (4)	77. (4)	78. (3)	79. (4)	80. (3)
81. (1)	82. (4)	83. (4)	84. (3)	85. (1)	86. (2)	87. (3)	88. (4)	89. (2)	90. (2)
91. (3)	92. (2)	93. (1)	94. (1)	95. (3)	96. (2)	97. (1)	98. (3)	99. (3)	100. (2)
101. (1)	102. (2)	103. (2)	104. (2)	105. (1)	106. (1)	107. (2)	108. (2)	109. (2)	110. (4)
111. (4)	112. (3)	113. (2)	114. (1)	115. (1)	116. (4)	117. (4)	118. (3)	119. (4)	120. (1)
121. (3)	122. (1)	123. (2)	124. (1)	125. (1)	126. (4)	127. (2)	128. (Grace)	129. (2)	130. (3)
131. (Grace)	132. (2)	133. (4)	134. (2)	135. (2)	136. (3)	137. (1)	138. (1)	139. (4)	140. (1)
141. (2)	142. (1)	143. (3)	144. (2)	145. (2)	146. (3)	147. (4)	148. (4)	149. (1)	150. (2)